

Sognebåndsløsning m.v.

Rapport fra
Arbejdsgruppen om sognebåndsløsning m.v.

Ministeriet for Ligestilling og Kirke – oktober 2012

Indholdsfortegnelse

1. Indledning.....	4
1.1 Kommissorium.....	4
1.2. Arbejdsgruppens sammensætning.....	4
1.3. Arbejdsgruppens arbejde	5
2. Sammenfatning af arbejdsgruppens overvejelser og forslag vedrørende sognebåndsløsning, frimenighedsmedlemmers og frimenigheders brug af folkekirkens kirker, kombinationsansættelser m.v.	6
3. Sognebåndsløsning	8
3.1. Tidligere overvejelser om sognebåndsløsning.....	8
3.2 Historik om sognebåndsløserinstituttet.....	10
3.3. Gældende regler om sognebåndsløsning	11
3.3.1. Stiftelse af sognebånd	11
3.3.2 Ophør af sognebåndsløsning	12
3.3.3. Parlamentariske rettigheder forbundet med sognebåndsløsning....	12
3.3.4. Pastoratsændringer.....	13
3.3.5. Statistik om sognebåndsløsning.....	13
3.4. Bevæggrunde til at løse sognebånd m.v.	13
3.5. Arbejdsgruppens overvejelser og forslag	15
3.5.1. Overvejelser om sognebåndsløserinstituttet.....	15
3.5.2. Overvejelser og forslag om de parlamentariske rettigheder m.v.	16
4. Valgmenigheder	18
4.1. Gældende ret.....	18
4.1.1. Anerkendelse som valgmenighed.....	18
4.1.2. Valgmenighedens præst	18
4.1.3. Kombinationsansættelse	19
4.1.4. Hjemsted	19
4.1.5. Biskoppens tilsyn.....	19
4.2. Arbejdsgruppens overvejelser og forslag	20
5. Frimenighedsmedlemmers og frimenigheders adgang til at bruge folkekirkens kirker	22
5.1. Historik om reglerne om kirkers brug	22
5.2. Evangelisk-lutherske frimenigheder	23
5.3. Gældende regler om frimenighedsmedlemmers og frimenigheders brug af folkekirkens kirker	24

5.3.1. Brug af folkekirkens kirker i enkeltstående tilfælde til gudstjeneste (§ 6)	24
5.3.2. Ret til at få sognekirken stillet til rådighed til gudstjeneste (§ 8)	24
5.3.3. Ret til at få sognekirken stillet til rådighed til kirkelige handlinger (§9)	25
5.3.4. Begravelse af frimenighedsmedlemmer fra folkekirkens kirker (§ 13)	25
5.3.5. Fast brug af folkekirkens kirker til gudstjeneste og kirkelige handlinger (§ 14)	26
5.3.6. Kirkelige handlinger	26
5.4. Kristne menigheders brug af folkekirkens kirker	26
5.5. Arbejdsgruppens overvejelser og forslag om frimenighedsmedlemmer og frimenigheders brug af folkekirkens kirker	27
5.5.1. Frimenigheders adgang til fast brug af folkekirkens kirker	27
5.5.2. Frimenighedsmedlemmers adgang til brug af kirken til vielser	28
5.6. Arbejdsgruppens overvejelser og anbefalinger vedr. andre kristne trossamfunds brug af kirken	28
5.6.1. Medlemmets adgang til brug af kirken til vielse	28
5.6.2. Den kristne menigheds faste brug af folkekirkens kirker	28
6. "Andenpræste-ordningen"	30
6.1. Den tidligere "Andenpræste-ordning"	30
6.2. Arbejdsgruppens overvejelser og forslag	31
7. Forslag til lovændringer	32

1. Indledning

1.1 Kommissorium

Med brev af 31. januar 2012 blev der nedsat en arbejdsgruppe om sognebåndsløsning m.v.

Arbejdsgruppen fik følgende kommissorium:

”Sognebåndsløseres parlamentariske rettigheder bringes fra tid til anden op til diskussion, og senest er dette sket som en udløber af en konkret sag, hvor tre præster i samme pastorat ikke ønsker at vie fraskilte, og hvor en del af menighedsrådsmedlemmerne er sognebåndsløsere.

Denne situation har såvel fra kirkelig side som fra politisk hold givet anledning til en række tilkendegivelser om, at der er behov for at ændre reglerne om sognebåndsløseres parlamentariske rettigheder.

Spørgsmålet om sognebåndsløsning, og eventuelle ændringer i reglerne herom, er blevet drøftet med biskopperne, og det er i november 2011 aftalt, at der nedsættes en arbejdsgruppe vedrørende sognebåndsløserinstituttet m.v.

Der ønskes derfor en uddybende beskrivelse af sognebåndsløserinstituttet som sådan og en grundig belysning af de problemstillinger, der særligt er forbundet hermed.

Arbejdsgruppen skal i denne sammenhæng overveje muligheden for at løse sognebånd til en kirke, i stedet for til en præst, herunder skal arbejdsgruppen se på muligheden for, at sognebåndsløsere i flersognspastorater kan knytte sig til et sogn, i stedet for til en præst og dermed udøve parlamentariske rettigheder i ét sogn i pastoratet, selvom vedkommende bor i et andet sogn i pastoratet.

Endvidere skal arbejdsgruppen belyse samt overveje valgmenighedspræsters mulighed for kombinationsansættelse som sognepræst og valgmenighedspræst.

Herudover skal arbejdsgruppen belyse og overveje frimenighedsmedlemmers og frimenighedens adgang til brug af folkekirkens kirker.”

På arbejdsgruppens første møde bad Hans Ole Bækgaard om, at arbejdsgruppen også drøfter spørgsmålet om genindførelse af ”andenpræste-ordningen”.

1.2. Arbejdsgruppens sammensætning

Arbejdsgruppen har haft følgende sammensætning:

Kontorchef Pernille Esdahl (formand), Ministeriet for Ligestilling og Kirke

Biskop Kjeld Holm, Århus Stift

Biskop Karsten Nissen, Viborg Stift

Fhv. universitetslektor Inge Lise Pedersen, formand for Landsforeningen af Menighedsråd

Sognepræst Mette Trankjær, Den danske Præsteforening

Frimenighedspræst Hanne Dahl, formand for foreningen af Grundtvigske Valg- og Frimenigheder

Cand.theol. Birger Reuss Schmidt, De evangelisk-lutherske frimenigheder
Valgmenighedspræst Hans-Ole Bækgaard, formand for Indre Mission i Danmark

Side 5
Dokument nr. 98526/12

Sekretariatet har været varetaget af fuldmægtig Liselotte Hartman Schöbel,
Ministeriet for Ligestilling og Kirke.

1.3. Arbejdsgruppens arbejde

Arbejdsgruppen har holdt i alt tre møder i perioden 8. februar 2012 til 10. september 2012.

2. Sammenfatning af arbejdsgruppens overvejelser og forslag vedrørende sognebåndsløsning, frimenighedsmedlemmers og frimenigheders brug af folkekirken kirker, kombinationsansættelser m.v.

Arbejdsgruppen om sognebåndsløsning m.v. har haft til opgave at belyse sognebåndsløserinstituttet og i denne sammenhæng overveje muligheden for, at ændre reglerne sådan, at der kan løses sognebånd til en kirke, i stedet for til en præst.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at sognebåndsløserinstituttet skal bibeholdes i sin nuværende form, sådan at et medlem af folkekirken fortsat løser sognebånd til præsten og ikke til kirken. Arbejdsgruppen har lagt vægt på, at præstens forkyndelse stadigvæk er det afgørende og primære, samt at det er præsten, som skaber rammerne om det levende menighedsfællesskab.

Arbejdsgruppen er af den opfattelse, at de parlamentariske rettigheder, som knytter sig til sognebåndsløsningen bør bevares, sådan at sognebåndsløseren har adgang til at vælge at udøve valgret og være valgbar til menighedsrådet enten i bopæls sognet eller i en menighedsråds kreds i sognebåndsløserpræstens pastorat.

I visse tilfælde har pastoratsændringer haft den u hensigtsmæssige konsekvens, at sognebåndsløseren ved pastoratsændringen kommer til at bo i sognebåndsløserpræstens pastorat, hvilket har betydet, at sognebåndsløsningen derved ophører. En sognebåndsløser, der er medlem af menighedsrådet i sognebåndsløserpræstens menighedsråds kreds, mister i den situation sin valgret og valgbarhed og skal derfor udtræde af menighedsrådet.

Arbejdsgruppen foreslår, at denne problemstilling løses sådan, at sognebåndsløserne, som er valgt til menighedsrådet i sognebåndsløserpræstens sogn, men som på grund af pastoratsændringen mister sin valgbarhed, får mulighed for at bevare medlemskabet af menighedsrådet i resten af funktionsperioden. Det er en forudsætning, at sognebåndsløserne afgiver en bindende erklæring om at ville varetage hvervet som menighedsråds medlem i resten af funktionsperioden.

Arbejdsgruppen foreslår også, at medlemmer af folkekirken, der bor i et flersognspastorat, får mulighed for at vælge, i hvilket sogn i pastoratet de ønsker at have valgret og være valgbar til menighedsrådet.

Arbejdsgruppen har videre haft til opgave at belyse og overveje, om det bør være muligt både at være ansat som præst i folkekirken og som præst for en valgmenighed (kombinationsansættelse).

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at tiden er løbet fra et forbud mod at være ansat som præst i folkekirken og som præst for en valgmenighed samtidig, idet præster i folkekirken ikke længere som hovedregel ansættes som tjenestemand på fuld tid.

Arbejdsgruppen foreslår derfor, at det skal være muligt at foretage kombinationsansættelse under forudsætning af, at dette sker sådan, at ansættelserne ikke finder sted indenfor det samme provsti, samt at biskoppen tillægges god-

kendelseskompetence i forhold til ansættelsen. Det er endvidere en forudsætning, at valgmenighedspræsten, der ansættes i kombinationsstillingen, er betalende medlem af folkekirken, og at ansættelsen derfor finder sted i folkekirken som sådan.

Endvidere har arbejdsgruppen haft til opgave at belyse og overveje om frimenighedsmedlemmer og frimenigheder skal have en lempeligere adgang til at bruge folkekirkens kirke til enkeltstående gudstjenester og til kirkelige handlinger.

Arbejdsgruppen er opmærksom på, at det kan være vanskeligt at opfylde kravet i § 14 i bestyrelses- og brugsloven, hvorefter en anmodning om fast brug af en kirke skal fremsættes af mindst 10 af frimenighedens medlemmer med bopæl i sognet. Arbejdsgruppen anbefaler således, at den geografiske afgrænsning i forhold til § 14 i bestyrelses- og brugsloven ændres fra 10 frimenighedsmedlemmer bosat i sognet til 10 frimenighedsmedlemmer med bopæl i provstiet.

Det er endvidere arbejdsgruppens opfattelse, at § 13 i bestyrelses- og brugsloven ændres sådan, at kirken kan stilles til rådighed for et medlem af en evangelisk-luthersk frimenighed med henblik på henholdsvis ægtevielse samt kirkelige velsignelse af et borgeligt indgået ægteskab ved en præst i trossamfundet. En tilsvarende ændring foreslås i forhold til medlemmer af andre kristne trossamfund.

Arbejdsgruppen finder, at der er et behov for, at kristne menigheder, herunder migrantmenigheder, kan få adgang til at bruge en kirke fast til gudstjenester og kirkelige handlinger. Arbejdsgruppen foreslår derfor, at § 14 i bestyrelses- og brugsloven ændres, sådan at kristne menigheder, under samme vilkår som de evangelisk-lutherske menigheder, kan få adgang til fast brug af kirken.

Herudover har arbejdsgruppen drøftet genindførelse af "andenpræsteordningen".

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at muligheden for lokalt finansierede præstestillinger betyder, at der lokalt allerede er mulighed for at have præstestillinger til særlige teologisk grupper i menigheden. Arbejdsgruppen kan derfor ikke anbefale, at "andenpræsteordningen" genindføres.

Arbejdsgruppen finder imidlertid, at ideen om ekstern finansiering, hvor fx en sognepræst lønnes med delvis ligningsmidler og delvis bidrag fra anden side, er interessant. Arbejdsgruppen anbefaler derfor, at fleksible løsninger i forhold til finansiering med delvis lokale og delvis private midler tages op ved lejlighed og undersøges.

3. Sognebåndsløsning

Ifølge kommissoriet har arbejdsgruppen skullet overveje muligheden for en ændring af sognebåndsløserinstituttet, sådan at et medlem af folkekirken kan løse sognebånd til en kirke, i stedet for til en præst. Arbejdsgruppen har endvidere skullet se på muligheden for, at sognebåndsløsere i flersognspastorater kan knytte sig til et sogn, i stedet for til en præst og dermed udøve parlamentariske rettigheder i ét sogn i pastoratet, selvom sognebåndsløseren har bopæl i et andet sogn i pastoratet.

I dette kapitel beskrives i afsnit 3.1. tidligere overvejelser om sognebåndsløsning. I afsnit 3.2. beskrives historikken omkring sognebåndsløsningsinstituttet, mens afsnit 3.3. indeholder en beskrivelse af gældende ret. Afsnit 3.4. beskriver mulige bevægegrunde til at løse sognebånd, mens afsnit 3.5. redegør for arbejdsgruppens overvejelser og forslag.

Sognebåndsløserinstituttet og herunder i særdeleshed spørgsmålet om sognebåndsløseres udøvelse af de parlamentariske rettigheder bringes fra tid til anden op til diskussion.

Reglerne om sognebåndsløsning er med et vist tidsmæssigt interval blevet undergivet en nærmere belysning i forskelligt regi¹. Dette er sket med henblik på at undersøge og overveje, om regelsættet kunne og - ikke mindst - burde gøres mere liberalt.

Omdrejningspunktet har til alle tider været, om det skulle være muligt for folkekirkemedlemmer at løse sognebånd til en sognemenighed som sådan, i stedet for til den enkelte sognepræst, med heraf afledede problemstillinger i relation til sognebåndsløserens udøvelse af sine parlamentariske rettigheder.

3.1. Tidligere overvejelser om sognebåndsløsning

Sognebåndsløserinstituttet er senest blevet undergivet en egentlig belysning i 2003 af Forenklingsudvalget². Dette skete på foranledning af daværende kirkeminister Tove Fergo, og resulterede i en række konkrete overvejelser vedrørende sognebåndsløsning.

Et flertal i Forenklingsudvalget fandt, at sognebåndsløserinstituttet burde bevares i den eksisterende form, hvorefter sognebåndsløsningen etableres som et personligt forhold mellem præsten og sognebåndsløseren begrundet i ønsket om en særlig teologisk forkyndelse.

Et mindretal i udvalget (Kirkeministeriet) fandt, at sognebåndsløserinstituttet burde ændres, således at det enkelte medlem får ret til at udtræde af den sognemenighed, som medlemmet tilhører, og i stedet for slutte sig til en anden sognemenighed i folkekirken.

¹ Herunder bl.a. i det af Kirkeministeriet nedsatte udvalg om sognebåndsløsning og kirkelig betjening af folkekirkens medlemmer (af 3. juni 1986) samt af Forenklingsudvalget i 2003.

² Jf. Forenklingsudvalgets overvejelser om sognebåndsløserinstituttet.

Udvalget forholdt sig herudover til de parlamentariske rettigheder, der knytter sig til sognebåndsløsningen. Udvalget overvejede bl.a. en "opdeling" af rettighederne, således at valgretten alene skulle kunne udøves i bopæls sognet, men at sognebåndsløseren fortsat skulle kunne vælge at være valgbar i en menighedsråds kreds i sognebåndsløserpræstens pastorat.

Forslagene blev massivt afvist i den efterfølgende høring og blev derfor ikke gennemført.

Forenklingsudvalget afgav endvidere i 2000 en række overvejelser i delbetænkning I³ om, hvorvidt de parlamentariske rettigheder i forbindelse med sognebåndsløsning skulle begrænses eller helt afskaffes. Udvalget ønskede at fastholde sognebåndsløseres mulighed for at blive valgt til menighedsrådet i det sogn, hvor den præst, de har løst sognebånd til, er ansat. Samtidig foreslog udvalget, at sognebåndsløserne alene skulle have valgret i deres bopæls sogn.

Forslaget blev ikke gennemført, da de delegerede ved Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmers årsmøde i 2000 tilkendegav, at man ikke ønskede ændringer i den gældende ordning om sognebåndsløsning.

Et af Kirkeministeriet nedsat udvalg om sognebåndsløsning og kirkelig betjening af folkekirkens medlemmer⁴ afgav i 1989 en betænkning vedrørende sognebåndsløsning og kirkelig betjening af folkekirkens medlemmer. Udvalget konkluderede blandt andet, at der ikke på daværende tidspunkt burde tages endelig stilling til indførelse af en ny ordning vedrørende sognebånd, hvorefter sognebånd kan løses til en anden menighed.

I konsekvens heraf fokuserede udvalget på præstens mulighed for at afslå et ønske om sognebåndsløsning, herunder vigtigheden af, at der foretages en afvejning af de hensyn, som gør sig gældende for og imod en imødekommenhed af en sognebåndsløser. Herudover foreslog udvalget begrænsning i den valgfrihed, som sognebåndsløserne havde mellem at udøve valgret til menighedsrådet i den menighedsråds kreds, hvor de har bopæl, eller i den menighedsråds kreds, som de er knyttet til ved sognebåndsløsning, således at sognebåndsløseren må træffe et bindende valg en gang for alle om, hvor den pågældende vil udøve sin valgret.

Det forslag til medlemskabslov, som kirkeministeren senere fremsatte i 1991, var med hensyn til sognebåndsløsning i al væsentlighed i overensstemmelse med udvalgets forslag. Lovforslaget blev vedtaget i 1992.

Kirkeministeriet udarbejdede i 1985 et udkast til forslag til lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m. Udkastet lagde op til, at ethvert folkekirkemedlem skulle have ret til ved sognebåndsløsning at udtræde af den sogne-menighed, hvortil medlemmet hørte, og således i stedet for slutte sig til en anden sognemenighed i folkekirken. I den menighed, hvortil der løstes sognebånd, skulle sognebåndsløseren have samme ret til kirkelig betjening af menighedens præst (præster) og brug af kirken som menighedens øvrige medlemmer. Sognebåndsløseren skulle endvidere have valgret og være valgbar til me-

³ Jf. Forenklingsudvalgets Delbetænkning I (1386/2000).

⁴ Jf. Betænkning 1176/1989 afgivet af det af Kirkeministeriet den 3. juni 1986 nedsatte udvalg om sognebåndsløsning og kirkelig betjening af folkekirkens medlemmer.

nighedsrådet for den menighedsrådsreds, som vedkommende blev knyttet ved sognebåndsløsningen.

Side 10
Dokument nr. 98526/12

Lovforslaget blev imidlertid ikke fremsat i Folketinget på grund af indvendinger om, at det var et brud med det princip, hvorefter man hører til i det sogn, hvor man har sin bopæl.

I 1976 afgav en arbejdsgruppe en betænkning om revision af lov om kirkers brug, sognebåndsløsning m.m.⁵ Arbejdsgruppen foreslog blandt andet, at sognebåndsløserinstituttet skulle bevares, men sådan at sognebånd skulle kunne løses til en menighed og ikke til en præst, hvorefter sognebåndsløserens tilhørsforhold til menigheden blev uafhængigt af et eventuelt skifte i præstestillingen. Forslaget blev afvist i forbindelse med høringen over betænkningen.

Der har således været en generel tilbageholdenhed og forsigtighed i forhold til at foretage ændringer i sognebåndsløserinstituttet.

3.2 Historik om sognebåndsløserinstituttet⁶

Karakteristisk for den ældre kirkelige ordning i Danmark var det i Danske Lov hjemlede sognebånd, der dels medførte, at ethvert medlem af kirken skulle holde sig til sognets præst og kirke (D.L. 6-3-1), dels forbød nogen præst at befatte sig med en andens kald uden med rette sognepræsts samtykke eller efter biskoppens befaling (D.L. 2-11-3).

Sognebåndet var dels begrundet i rent administrative hensyn dels i de dagældende regler om aflønning af præster og kirkebetjente.

I 1855 fremsatte regeringen forslag til den senere vedtagne lov af 4. april 1855 om løsning af sognebånd, hvorefter der blev givet ethvert medlem af sognemenigheden ret til i det hele at slutte sig til en anden præst end sognets. Der var oprindeligt alene tale om et forhold mellem sognebåndsløseren og vedkommende præst, men ved lov af 10. maj 1912 om menighedsråd blev der mulighed for, at sognebåndsløseren kunne lade sig opføre på valglisten i de sogne, som de var knyttet til gennem sognebåndsløsningen.

Reglerne om sognebåndsløsning blev i vid udstrækning ført videre med lov nr. 284 af 30. juni 1922 om sognebåndsløsning og brugen af kirkerne (forkortet: brugsloven af 1922). Brugsloven betegnede herudover en endelig ophævelse af det i ældre dansk ret hjemlede sognebånd, idet der ifølge lovens § 2 (og senere § 18, stk. 2.) blev givet personer, der ikke var medlemmer af menigheden, adgang til at få kirkelige handlinger udført af menighedens præst, når denne var villig til at betjene dem, uden at der hertil krævedes samtykke fra vedkommendes egen præst.

⁵ Jf. Betænkning 769/1976 om revision af lov om kirkers brug, sognebåndsløsning m.m.

⁶ Den historiske oversigt bygger på det af Kirkeministeriet nedsatte udvalg om sognebåndsløsning og kirkelig betjening af folkekirkens medlemmers betænkning nr. 1176/1989, Forenklingsudvalgets Delbetænkning I (1386/2000) samt Forenklingsudvalgets overvejelser om sognebåndsløserinstituttet.

3.3. Gældende regler om sognebåndsløsning

3.3.1. Stiftelse af sognebånd⁷

De væsentligste regler vedrørende stiftelse og ophør af sognebåndsløsning findes i dag i lov om medlemskab af folkekirken, kirkelig betjening og sognebåndsløsning, jf. lovbekendtgørelse nr. 622 af 19. juni 2012, samt i bekendtgørelse nr. 362 af 25. april 2012 om stiftelse og ophør af sognebåndsløsning samt om sognebåndsløseres valgret til menighedsråd.

Af medlemskabslovens § 10, stk. 1, fremgår, at sognebåndsløsning kan ske ved at "slutte sig til sognepræsten for en anden menighed end den, hvortil medlemmet hører, forudsat sognepræsten er medlem af et menighedsråd".

Det er muligt at løse sognebånd til alle præster – uanset om de er tjenestemand- eller overenskomstansatte – så længe deres ansættelsesforhold er af en sådan karakter, at de har sæde i et menighedsråd. Reglerne giver ikke mulighed for at løse sognebånd til en midlertidigt ansat præst, som ikke er medlem af et menighedsråd, en ulønnet hjælpepræst, en præst, der er ansat ved en stiftelse eller institution, eller til en valgmenighedspræst.

Anmodning om sognebåndsløsning fremsættes af folkekirkemedlemmet overfor den præst, der ønskes løst sognebånd til, og anmodningen skal indeholde oplysninger om medlemmets navn, personnummer og adresse.

Af medlemskabslovens § 10, stk. 2, fremgår, at sognepræsten ikke har en ubetinget forpligtelse til at modtage en ansøger som sognebåndsløser. Ansøgeren kan således afvises, såfremt hensynet til ansøgeren findes at burde vige for afgørende hensyn til præsten eller dennes menighed. Præstens afslag skal – i overensstemmelse med de almindelige forvaltningsretlige regler – være begrundet, og afslaget kan påklages til biskoppen, hvis afgørelse er endelig.

Præsten, der løses sognebånd til, påtager sig ved sognebåndsløsningen at udføre kirkelige handlinger og sjælesorg for sognebåndsløseren, og omvendt bliver den præst, fra hvem der løses sognebånd, fritaget herfor.

Uagtet at en person ved sin sognebåndsløsning således knyttes til en anden præst, bevarer sognebåndsløseren dog samtidig en vis tilknytning til sit bopælssogn, idet sognebåndsløseren fortsat betaler kirkeskat i sit bopælssogn og omvendt ikke svarer kirkeskat til den menighed, som sognebåndsløseren knyttes til ved sognebåndsløsning. Sognebåndsløseren bevarer herudover retten til at blive begravet på kirkegården i bopælssognet, mens sognebåndsløsningen ikke giver ret til at blive begravet på kirkegården i det sogn, hvortil sognebåndsløseren ved sognebåndsløsningen er blevet knyttet.

En sognebåndsløser skal i forbindelse med sognebåndsløsningen vælge, om sognebåndsløseren vil udøve valgret i den menighedsrådsreds, hvor sogne-

⁷ Det er af arbejdsgruppen i øvrigt blevet anført, at ordene "at løse sognebånd" er misvisende i forhold til den forbindelse der stiftes mellem sognebåndsløseren og præsten. Det er af arbejdsgruppen blevet nævnt, at ordet "sognetilknytning" kunne være et muligt alternativ.

båndsløseren bor, eller i en menighedsråds-kreds, hvor sognebåndsløserpræsten er ansat. Dette følger af § 5 i lov om valg til menighedsråd, jf. lovbekendtgørelse nr. 145 af 24. februar 2012.

Side 12
Dokument nr. 98526/12

Såfremt sognebåndsløseren ikke har udnyttet adgangen til at udøve valgret og være valgbar i den menighedsråds-kreds, hvor sognebåndsløserpræsten er ansat, har sognebåndsløseren fortsat valgret og er valgbar i sit bopæls-sogn.

3.3.2 Ophør af sognebåndsløsning

Det fremgår af medlemskabslovens § 11, stk. 1, at sognebåndsløsningen kan bringes til ophør ved sognebåndsløserens anmeldelse herom. Der er med andre ord fri adgang for sognebåndsløseren til når som helst at opsig sit sognebåndsløserforhold, uden at der behøver at blive givet en begrundelse herfor.

Sognebåndsløserpræsten kan skriftligt med 6 måneders varsel opsig sognebåndsløsningsforholdet, forudsat at der foreligger omstændigheder, som gør det urimeligt at fastholde præstens forpligtelser over for sognebåndsløseren. Dette følger af § 11, stk. 2, i medlemskabsloven. Præstens opsigelse af sognebåndet skal være begrundet i ganske særlige omstændigheder, og sognepræsten skal redegøre for disse grunde i sin opsigelse.

Sognebåndsløsningen ophører endvidere, når den præst, til hvem sognebåndet er løst, forflyttes, dør eller afskediges. Sognebåndsløseren kan i dette tilfælde udsætte ophørstidspunktet, indtil en ny præst er blevet ansat.

Når sognebåndsløsningen ophører, vender sognebåndsløseren tilbage til den sognemenighed, hvor sognebåndsløseren hører hjemme, hvilket i de fleste tilfælde vil være sognemenigheden på bopælsstedet.

3.3.3. Parlamentariske rettigheder forbundet med sognebåndsløsning

Siden vedtagelsen af lov af 10. maj 1912 om menighedsråd har sognebåndsløserere haft adgang til at vælge at udøve valgret og være valgbar til menighedsrådet enten i bopæls sognet eller i en menighedsråds-kreds i sognebåndsløserpræstens pastorat.

Reglerne om de parlamentariske rettigheder findes i § 5 i lov om valg til menighedsråd samt i bekendtgørelse om stiftelse og ophør af sognebåndsløsning samt om sognebåndsløseres valgret til menighedsråd.

Beslutningen om at flytte valgretten og valgbarheden til sognebåndsløserpræstens menighedsråds-kreds skal træffes samtidig med, at sognebåndsløsningen etableres.

Såfremt sognebåndsløseren ikke træffer beslutning om at udøve sin valgret i en menighedsråds-kreds i sognebåndsløserpræstens pastorat samtidig med, at sognebåndsløsningen etableres, udøver sognebåndsløseren sin valgret i bopæls sognet. Det trufne valg er bindende og gælder, så længe sognebåndsløsningen består.

Sognebåndsløsere opnår således mere gunstige forhold end folkekirkemedlemmer, der alene har en særlig tilknytning til en sognemenighed, idet sognebåndsløseren udover retten til kirkelig betjening også har mulighed for at udøve sine parlamentariske rettigheder i sognet. Et medlem med særlig tilknytning opnår alene ret til kirkelig betjening.

3.3.4. Pastoratsændringer

Det er en forudsætning, at sognebåndsløsningen sker til en præst, der er ansat i et andet pastorat end dét, som sognebåndsløseren bor i. Dette følger af medlemskabslovens § 10, stk. 1, hvorefter et medlem af folkekirken kan slutte sig til en sognepræst for *en anden* menighed end den, hvortil medlemmet hører.

Når sogne lægges sammen i ét pastorat medfører dette, at de eksisterende aftaler om sognebåndsløsning mellem præster og folkekirkemedlemmer indenfor pastoratets grænser ophæves. Det skyldes, at præsten ikke længere er at betragte som en præst for en anden menighed.

Medlemskabsloven giver ikke adgang til at flytte de parlamentariske rettigheder til en anden sognemenighed indenfor det samme pastorat. Denne omstændighed medfører, at nogle sognebåndsløsere har mistet deres valgret/valgbarhed i forbindelse med pastorsatsomdannelsen. Situationen antages at være særlig aktuel, hvor bysogne lægges sammen i storpastorater.

3.3.5. Statistik om sognebåndsløsning

Det er en forholdsvis lille gruppe af folkekirkens medlemmer, der vælger at løse sognebånd til en anden præst end deres lokale sognepræst, og traditionelt sker dette oftest i de større byer.

Der var i foråret 2012 34.141⁸ sognebåndsløsere, hvoraf 24.140 har løst sognebånd med flytning af valgretten/valgbarheden.

1.514 af sognebåndsløserne er medlem af et menighedsråd, og de 285 er medlem af et menighedsråd i en anden kommune end den kommune, hvori medlemmet har bopæl.

3.4. Bevæggrunde til at løse sognebånd m.v.

Et medlem af folkekirken har ret til ved sognebåndsløsning at knytte sig til en anden præst i folkekirken. Præsten, der løses sognebånd til, påtager sig herved at udføre kirkelige handlinger og sjælesorg for sognebåndsløseren.

Sognebåndsløsningen, sådan som ordningen er i dag, etableres på baggrund af et personligt forhold mellem præsten og sognebåndsløseren begrundet i ønsket om en særlig teologisk forkyndelse.

⁸ De statistiske oplysninger er indhentet fra Folkekirkens IT

Der rejses imidlertid ofte spørgsmål ved, om "det personlige forhold begrundet i ønsket om en særlig teologisk forkyndelse" nu også reelt er den egentlige grund til, at et folkekirkemedlem ønsker at løse sognebånd.

Det må efter arbejdsgruppens opfattelse lægges til grund, at sognebåndsløsning i en lang række tilfælde etableres netop på baggrund af den personlige tilknytning og/eller med teologien som det drivende og bærende element.

Erfaringerne vidner imidlertid også om, at det rent holdningsbaserede ønske om at løse sognebånd i nogle tilfælde overhales af nogle helt andre grunde. Det vil sige, at der i mange tilfælde reelt løses sognebånd på grundlag af nogle ganske andre forhold end det, som reglerne tager sit udgangspunkt i.

Arbejdsgruppen har på baggrund heraf drøftet, om sognebåndsløserinstituttet afspejler den faktiske virkelighed, eller om det fastholder en "forældet" tilstand.

Rundt om i landet forsøger præsterne og menighedsrådene at holde trit med den generelle udvikling i samfundet samt spejle de interesser og tendenser, der gør sig gældende i sognene, alt under hensyntagen til det "det egentlig handler om".

Dette kommer bl.a. til udtryk ved, at der i mange sogne afholdes en række arrangementer m.v., som specifikt retter sig mod de forskellige segmenter i sognet, men som samtidig herved også tiltrækker andre medlemmer af folkekirken end lige netop dem, der bor i sognet.

Arbejdsgruppen er enig i, at der i nogle tilfælde løses sognebånd af andre grunde end ønsket om tilknytningen til præsten, og arbejdsgruppen har i denne sammenhæng overvejet, hvilke andre forhold, end den holdningsbaserede, som eventuelt får medlemmer af folkekirken til at løse sognebånd.

Disse andre grunde til at løse sognebånd kan efter arbejdsgruppens opfattelse være:

- Arrangementer, herunder spaghettigudstjeneste, fastelavngudstjeneste, forfattergudstjeneste, formiddagskaffearrangementer, bøn og brunch m.m.
- Aktiviteter som bibelkreds, debatklub
- Kulturelle grunde, herunder besøg af kor, musikere, kunstnere, forfattere m.fl. i kirken
- Særlig fornemmelse af, at der er "højt til loftet" i en bestemt kirke med plads til alle (kulturen i kirken)
- Ønske om at bakke op om en bestemt kirke (eventuelt på baggrund af en konkret sag)
- Ønske om at være del af en kirke, hvor der "sker noget, og hvor der kommer mange i kirken"
- Tilknytning til sognet, fordi medlemmet tidligere har haft bopæl i sognet
- Tilknytning på grund af et sommerhusområde, hvor medlemmet opholder sig

- Ønske om at være en del af et bestemt fællesskab i en bestemt kirke
- Ønske om at være i en kirke, som får alle til at deltage og engagere sig
- Ønske om at være en del af en kirke, som iværksætter spændende og nyskabende initiativer, f.eks. initiativer vedrørende gudstjenesterne, herunder hverdagsgudstjenester, afholdelse af én månedlig gudstjeneste i tilknytning til et særligt arrangement m.v.
- En bestemt kirke har repræsenteret noget særligt i en bestemt periode af ens liv
- Familiemedlemmer er begravet på kirkegården
- Kirkens beliggenhed (egnen som sådan)
- Kirken som sådan (smuk, gammel, kirkerummet)
- Organisten
- Koret i kirken – musikken, salmesang m.v.
- Udøvelse af de parlamentariske rettigheder.

3.5. Arbejdsgruppens overvejelser og forslag

3.5.1. Overvejelser om sognebåndsløserinstituttet

Arbejdsgruppen har drøftet, hvilke fordele og ulemper der må antages at være forbundet med en ændring af sognebåndsløserinstituttet.

Arbejdsgruppen skal i denne sammenhæng fremhæve, at sognebåndsløsning hidtil er blevet betragtet som et personligt forhold mellem sognebåndsløseren og den præst, der løses sognebånd til, og at sognebåndet typisk er etableret af forkyndelsesmæssige og teologiske årsager.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at de nugældende regler muliggør åndsfrighed for både præst og sognebåndsløser, ligesom de understreger, at folkekirken er en menighedskirke med et særligt fundament og struktur.

Arbejdsgruppen finder, at det er vigtigt at fastholde det grundlæggende princip, som folkekirken bygger på, hvorefter man hører til i det sogn, hvor man bor. Hertil kommer, at det er administrativt hensigtsmæssigt at bibeholde sognestrukturen, da denne er væsentlig for afgrænsningen af menighederne og omfanget af præstens arbejdsmæssige forpligtelser.

Heroverfor har arbejdsgruppen overvejet – ud over det allerede ovenfor nævnte forhold vedrørende, om medlemmer af folkekirken løser sognebånd af andre grunde end det rene forkyndelsesmæssige – om ønsket om en anden forkyndelse er gledet i baggrunden i dag, samt om sognebåndsløsningen kan antages at være en af de frihedsrettigheder, man reelt og forholdsvis let kan ændre på og liberalisere for derved at gøre det lettere at imødekomme medlemmernes faktiske ønsker.

Arbejdsgruppen har herudover drøftet det forhold, at medlemmer af folkekirken er bundet til at betale kirkeskat i det ligningsområde, hvor medlemmet har bopæl. Dermed kan sognebåndsløsere være med til at træffe økonomiske be-

slutninger, der ikke har økonomiske konsekvenser for sognebåndsløseren selv, men udelukkende for de medlemmer af folkekirken, som bor i det sogn, som sognebåndsløseren er knyttet til gennem sognebåndsløsningen til vedkommende præst.

Der er i dag 34.141⁹ medlemmer af folkekirken, som har løst sognebånd, og af disse sognebåndsløsere har 24.140 valgt at flytte deres valgret.

Ud af de 24.140 sognebåndsløsere er de 1.514 valgt ind i et menighedsråd, og ud af de 1.514 medlemmer er 285 bosiddende i en anden kommune end den, hvor de er medlem af menighedsrådet.

Det er på den baggrund arbejdsgruppens vurdering, at der er forholdsvis få medlemmer, som på grund af sognebåndsløsningen reelt har indflydelse på økonomiske dispositioner i en kommune, hvor de ikke selv er bosiddende.

Arbejdsgruppen anbefaler af de nævnte grunde, at man fastholder den klassiske form for sognebåndsløsning, sådan at et medlem af folkekirken fortsat løser sognebånd til præsten og ikke til kirken.

Arbejdsgruppen lægger i denne sammenhæng vægt på, at præstens forkyndelse stadigvæk er det afgørende og primære. Endvidere lægger arbejdsgruppen vægt på, at det er præsten, som skaber rammerne om det levende menighedsfællesskab.

Arbejdsgruppen bemærker endvidere, at reglerne om særlig tilknytning i medlemskabslovens § 7 i vid udstrækning supplerer reglerne om sognebåndsløsning og dækker de behov, som måtte være i forhold til medlemmer af folkekirken, som føler et særligt tilhørsforhold til en kirke, kirkebygning m.v. Arbejdsgruppen bemærker endelig, at man herudover altid har mulighed for at deltage i gudstjenesterne i folkekirkens kirker.

3.5.2. Overvejelser og forslag om de parlamentariske rettigheder m.v.

Arbejdsgruppen finder, at de afledte parlamentariske frihedsrettigheder har eksisteret i mange år, hvorfor de ikke bør afskaffes uden videre.

I den sammenhæng lægger arbejdsgruppen også vægt på, at der gennem sognebåndsløsning ofte tilføres menighedsrådet gode, engagerede og nye friske kræfter, og at det antages at være væsentligt og "rimeligt", at man som sognebåndsløser har mulighed for at kunne indvælges i menighedsrådet og derved tage del i den demokratiske ledelse af sognet.

Arbejdsgruppen anerkender endvidere, at kirkelivet nogle steder vil møde vanskelige udfordringer, hvis der ikke er parlamentariske rettigheder knyttet til det at løse sognebånd. Dette vil i særdeleshed gøre sig gældende i de store byer, hvor der traditionelt er flere sognebåndsløsere, og hvor sognebåndsløsning i nogle sogne er afgørende for, at der kan findes nok menighedsrådsmedlemmer.

⁹ Oplysningerne er indhentet fra Folkekirkens IT, og de anførte tal er pr. 16. april 2012.

Arbejdsgruppen finder på baggrund heraf, at de parlamentariske rettigheder i tilknytning til sognebåndsløsning bør bevares, sådan at sognebåndsløseren har adgang til at vælge at udøve valgret og være valgbar til menighedsrådet enten i bopælssognet eller i en menighedsrådsreds i sognebåndsløserpræstens pastorat.

Arbejdsgruppen anerkender hermed, at muligheden for at udøve de parlamentariske rettigheder et andet sted end i bopælssognet er medvirkende til, at nogle folkekirkemedlemmer vælger at løse sognebånd.

Arbejdsgruppen er som nævnt opmærksom på, at pastoratsændringer i visse tilfælde kan afføde nogle u hensigtsmæssige konsekvenser i forhold til udøvelse af de parlamentariske rettigheder. Dette gælder i den situation, hvor sognebåndsløseren ved pastoratsændringen kommer til at bo i sognebåndsløserpræstens pastorat, og hvor sognebåndsløsningen derfor ophører.

Arbejdsgruppen er enig om, at det er hensigtsmæssigt at løse denne problemstilling, sådan at medlemmer af folkekirken, der bor i et flersognspastorat, får mulighed for at vælge, i hvilket sogn i pastoratet de ønsker at have valgret og være valgbare til menighedsrådet.

Endvidere er arbejdsgruppen enig om, at en sognebåndsløser, som er valgt til menighedsrådet i sognebåndsløserpræstens sogn, men som på grund af en pastoratsændring mister sin valgbarhed, bør have mulighed for at bevare medlemskabet af menighedsrådet i resten af funktionsperioden.

Dette svarer til den gældende retstilstand, når sognebåndsløsningen ophører, fordi sognebåndsløserpræsten opsiger sognebåndet eller fratræder stillingen.

Forslagene forudsætter, at der foretages ændringer i henholdsvis § 5 i lov om valg til menighedsråd samt § 15, stk. 3, i lov om menighedsråd.

4. Valgmenigheder

Ifølge kommissoriet skal arbejdsgruppen belyse samt overveje valgmenighedspræsters mulighed for kombinationsansættelse som sognepræst og valgmenighedspræst.

I afsnit 4.1. beskrives gældende ret om anerkendelse af valgmenigheder og stadfæstelse som valgmenighedspræst, mens afsnit 4.2. beskriver arbejdsgruppens overvejelser og forslag.

4.1. Gældende ret

4.1.1. Anerkendelse som valgmenighed

Medlemmer af folkekirken, der ønsker at danne en særlig menighed inden for folkekirken med en af dem valgt person som præst, har på nærmere angivne betingelser ret til at få denne valgmenighed anerkendt som led af folkekirken, jf. § 1, stk. 1, i lov nr. 204 af 24. maj 1972 om valgmenigheder. Anerkendelse af en valgmenighed meddeles af ministeren for ligestilling og kirke, jf. § 1, stk. 2, i valgmenighedsloven.

Ansøgning om anerkendelse af en valgmenighed og stadfæstelse af dennes præst skal underskrives af mindst 50 personer, der har valgtret til menighedsråd, jf. § 2, stk. 1, i loven.

De pågældende ansøgere, der underskriver, jf. valgmenighedslovens § 2, skal have "valgtret til menighedsråd". Derimod stilles der ikke krav om, at de har til hensigt at blive medlemmer af den menighed, der ansøges om anerkendelse af.

Ansøgere skal oplyse navn, bopæl og personnummer.

Er kravet om underskrift fra 50 valgberettigede personer ikke opfyldt, er betingelserne for anerkendelse af en menighed som valgmenighed og stadfæstelse af dens præst ikke opfyldt.

4.1.2. Valgmenighedens præst

Valgmenighedens valg af præst skal stadfæstes af ministeren for ligestilling og kirke efter ansøgning fra menighedens bestyrelse, jf. valgmenighedslovens § 14.

Det fremgår af §§ 15 og 16 i valgmenighedsloven, at den, der stadfæstes som præst for en valgmenighed, skal modtage præstevielse, såfremt vedkommende ikke allerede er præsteviet, have kollats af stiftets biskop og, inden tiltrædelse, skriftligt erklære samvittighedsfuldt at ville efterkomme de regler, der gælder for folkekirken, og de regler, der særligt gælder for valgmenigheder.

Den person, der ønsker at blive stadfæstet som valgmenighedens præst, skal opfylde betingelserne for ansættelse som præst i folkekirken og skriftligt erklære, at vedkommende er villig til at modtage stadfæstelse som præst for valgmenigheden. Erklæringen skal medsendes ansøgningen om anerkendelse af menigheden og dens præst.

Er den pågældende allerede ansat som præst i folkekirken, skal vedkommende tillige erklære sig villig til at fratræde denne stilling.

Side 19
Dokument nr. 98526/12

4.1.3. Kombinationsansættelse

Det er efter de gældende regler ikke muligt at være ansat som valgmenighedspræst og sognepræst på én og samme tid. De to ansættelser kan således ikke frit kombineres.

Det fremgår af § 2, stk. 2, i lov om valgmenigheder, at hvis en præst allerede er ansat som præst i folkekirken, så skal vedkommende, i forbindelse med stadfæstelsen som valgmenighedspræst, erklære sig villig til at fratræde sognepræstestillingen.

Ansættelse som præst i folkekirken fandt tidligere som udgangspunkt sted som tjenestemand på fuld tid, men i takt med ændringer i tidens løb, herunder især ændringer i de generelle økonomiske forudsætninger, er det blevet almindeligt, at der i dag ansættes præster i deltidsstillinger.

Mange valgmenigheder oplever i dag at være så økonomisk trængte, at menighederne er nødt til at ansætte præster i deltidsstillinger for i det hele taget at kunne ansætte en præst. Flere steder forsøger valgmenighederne at løse disse udfordringer med brug af kræfter, som træder til og hjælper menigheden uden at modtage løn herfor.

4.1.4. Hjemsted

Valgmenighedens bestyrelse skal bindende beslutte, hvor menigheden har sit *hjemsted* ved at udpege et hjemstedssogn. Hjemstedssognet er normalt det sogn, hvor menighedens kirke er beliggende. Meddelelse om valg af sogn skal indsendes til ministeriet, jf. § 7 i lov om valgmenigheder.

Valget af hjemsted har navnlig betydning for tilsynet med valgmenigheden og valgmenighedens adgang til deltagelse i bispevalg.

En valgmenighed står under tilsyn af provsten for det provsti, hvor valgmenigheden har sit hjemsted, og af stiftets biskop samt under overtilsyn af Ministeriet for Ligestilling og Kirke, jf. valgmenighedslovens § 4.

4.1.5. Biskoppens tilsyn

Det er et led i biskoppens tilsynsfunktion vedrørende folkekirken prædikeembeder og sakramenternes forvaltning at påse, at der ikke ved de folkekirkelige gudstjenester - herunder også de ekstraordinære gudstjenester - foregår noget, der strider mod den evangelisk-lutherske kirkes lære og tradition.

En valgmenighedspræst er ikke omfattet af biskoppens kompetence i medfør af lov om domstolsbehandling af gejstlige læresager. Biskoppen har som følge heraf ikke beføjelser i forhold til valgmenighedspræsten i tilfælde af en eventuel disciplinærsag.

Loven om domstolsbehandling af gejstlige læresager finder anvendelse i de sager, der indbringes for præsteretten eller bisperetten med påstand om, at en tjenestemandsansat eller overenskomstansat præst, provst eller biskop i forkyndelsen eller på anden lignende måde har tilsidesat den danske folkekirkes bekendelsesgrundlag (læresager).

4.2. Arbejdsgruppens overvejelser og forslag

Det er efter de gældende regler ikke muligt på samme tid at være ansat som præst i folkekirken og som valgmenighedspræst.

Af lov om valgmenigheder § 2 fremgår det, at en præst i en valgmenighed – i forbindelse med stadfæstelsen som præst for valgmenigheden – skal erklære, at vedkommende er villig til at fratræde en eventuel ansættelse som præst i folkekirken. Bestemmelsen hidrører fra en tid, hvor præstestillinger som hovedregel var tjenestemandstillinger på fuld tid.

Arbejdsgruppen finder grundlæggende, at tiden er løbet fra forbuddet mod samtidig at være ansat som præst i folkekirken og som præst for en valgmenighed, idet præster i folkekirken ikke udelukkende ansættes som tjenestemand på fuld tid.

Hertil kommer den omstændighed, at mange valgmenigheder i dag er relativt økonomisk trængte. Det er et grundlæggende kendetegn for valgmenighederne, at der er et stort engagement og offervilje. Mange valgmenigheder må alligevel søge at løse de økonomiske udfordringer med ulønnet hjælp.

Arbejdsgruppen har derfor overvejet, om der bør indføres mulighed for på samme tid at være ansat som præst i folkekirken og som præst for en valgmenighed, og om der i givet fald bør opstilles nogle geografiske krav til valgmenighedens beliggenhed i forhold til sognemenigheden.

I den sammenhæng har arbejdsgruppen også overvejet, om der i givet fald bør tillægges den stedlige biskop en kompetence i forhold til eventuelle læresager mod valgmenighedspræster.

Arbejdsgruppen har lagt til grund, at der nogle steder kan opleves en vis konkurrence om medlemmerne i valgmenighederne og sognemenighederne imellem. Arbejdsgruppen peger på, at dette problem vil mindskes, hvis der er en vis geografisk afstand mellem sognemenigheden og valgmenigheden.

Valgmenighederne er vigtige for fællesskabet og er en del af folkekirken og dermed deler valgmenighederne og folkekirkens sognemenigheder fælles teologisk opfattelse.

Der er i arbejdsgruppen enighed om, at der bør skabes hjemmel til, at der fremover kan foretages kombinationsansættelse, jf. nedenfor.

Arbejdsgruppen er også enig om, at det ikke skal være muligt at være sognepræst i det sogn, hvor man også er valgmenighedspræst. I forbindelse med overvejelserne af, om der bør fastsættes en kilometerafgrænsning på fx 50 km imellem menighederne, er der enighed om, at en sådan afgrænsning vil kunne medføre uhensigtsmæssigheder.

Konkret foreslår arbejdsgruppen derfor, at kombinationsansættelse ikke må finde sted indenfor det samme provsti, samt at biskoppen tillægges godkendelseskompetence i forhold til ansættelsen. Biskoppen foretager her en afvejning af de konkurrencehensyn, der måtte være i forhold til medlemmerne af folkekirken, herunder om en eventuel kombinationsansættelse vil kunne antages at gå ud over folkekirkemedlemmerne.

Valgmenighedspræster er efter de gældende regler ikke omfattet af den stedlige biskops kompetence og dermed heller ikke omfattet af bestemmelserne i lov om domstolsbehandling af gejstlige læresager. Biskoppen kan derfor ikke tage ansættelsesretlige skridt m.v. overfor en valgmenighedspræst, men alene meddele, at biskoppen ikke længere ønsker at føre tilsyn med valgmenigheden som sådan i de tilfælde, hvor biskoppen ikke finder det forsvarligt at føre et sådant tilsyn.

Kombinationsansættelse rejser endvidere et spørgsmål i forhold til medlemskab af folkekirken. Ansættelsesloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 472. af 13. maj 2011, indeholder i § 1, stk. 2, en bestemmelse om, at præster skal være medlem af folkekirken.

Ved behandlingen i 1990 af forslaget til ansættelseslov¹⁰ var det en forudsætning, at sognepræsten er medlem af sognemenigheden og dermed betalende medlem af folkekirken. Denne forudsætning bør opretholdes, sådan at valgmenighedspræsten, der ansættes i en kombinationsstilling, er betalende medlem af folkekirken. Arbejdsgruppen foreslår, at ansættelsen derfor mest hensigtsmæssigt bør finde sted i folkekirken som sådan.

Valgmenigheden vil fortsat have kompetencen i forhold til valg af præst, men ansættelsen vil finde sted i folkekirken, og præsten vil herefter kunne udlånes til valgmenigheden mod betaling, sådan at ansættelse sker med fx halv tid i en sognemenighed eller en institution og halv tid i valgmenigheden.

Arbejdsgruppen konstaterer, at ved en kombinationsansættelse som beskrevet ovenfor vil præsten i kraft af sin ansættelse som præst i folkekirken været underlagt biskoppens tilsyn og vil desuden være underlagt reglerne i lov om domstolsbehandling af gejstlige læresager.

Forslaget om mulighed for at foretage kombinationsansættelse forudsætter, at der foretages ændringer i lov om valgmenigheder.

¹⁰ Vedtaget som lov nr. 310 af 16. maj 1990 om ansættelse i stillinger i folkekirken m.v.

5. Frimenighedsmedlemmers og frimenigheders adgang til at bruge folkekirkens kirker

Dette kapitel indeholder i afsnit 5.1-5.3. en beskrivelse af kirkers brug med særligt fokus på frimenighedsmedlemmers og frimenigheders adgang til brug af folkekirkens kirker.

Kapitlet indeholder i afsnit 5.4. en beskrivelse af andre kristne trossamfunds mulighed for at afholde gudstjenester m.v. i folkekirkens kirker.

I afsnit 5.5. og 5.6. beskrives arbejdsgruppens overvejelser og forslag.

5.1. Historik om reglerne om kirkers brug

Der var ikke fastsat almindelige regler om kirkernes brug før vedtagelsen af lov nr. 57 af 25. marts 1872 om brugen af kirkerne¹¹. Efter Danske Lov var præsterne berettigede og forpligtede til at anvende kirkerne til foretagelse af kirkelige handlinger samt til at forrette de i loven fastsatte gudstjenester. Hvis kirkerne ønskedes anvendt til andre gudstjenester end de anbefalede, forudsatte dette en særlig tilladelse.

Med loven om brugen af kirkerne skete der således en afgørende forandring, idet rammerne for den tilladte brug af kirkerne blev udvidet.

Sognepræster fik ret til at overlade den kirke, de var ansat ved, til andre præster i folkekirken til gudstjenester og kirkelige handlinger.

Et eller flere medlemmer af sognemenigheden kunne efter loven anmode om at få kirken overladt til en anden præst i folkekirken, hvis sognepræsten gav samtykke hertil. Flertallet af en sognemenigheds stemmeberettigede medlemmer kunne efter loven forlange kirken overladt til en anden præst i folkekirken, uden at det var nødvendigt, at sognepræsten samtykkede hertil.

Herudover blev reglen¹² om sognebåndsløseres adgang til at lade den præst, som de har løst sognebånd til, bruge deres egen sognekirke og kirkegård, fastsat i loven. Denne ret for sognebåndsløserne til at bruge deres egen sognekirke, blev efterfølgende udvidet til også at gælde medlemmer af en valgmenighed¹³.

Med lov nr. 87 af 15. maj 1903 om brugen af kirkerne, som afløste lov nr. 57 af 25. marts 1872, udvidedes rammerne for brug af kirkerne ved andre end de ved kirkerne ansatte præster. Den ret, som sognebåndsløserne og valgmenighedsmedlemmerne havde, blev således udvidet til også at omfatte prædiken ved den præst, som de havde løst sognebånd til henholdsvis sluttet sig til, og der blev givet valgmenigheder, hvoraf mindst ti medlemmer var bosiddende i sognet, ret til fast brug af kirken.

¹¹ Der henvises til Redegørelse vedrørende revision af lov om kirkers brug, sognebåndsløsning m.m., afgivet af den af Kirkeministeriet den 25. september 1973 nedsatte arbejdsgruppe, Betænkning nr. 769/1976.

¹² Der henvises her til kgl. anordning af 2. oktober 1862.

¹³ Jf. lov nr. 83 af 7. juni 1873 om en forandring i lov om valgmenigheder af 15. maj 1868.

Med lov nr. 71 af 1. april 1911 om tillæg til lov om brugen af kirkerne blev der givet sognepræster og residerende kapellaner adgang til, efter tilladelse fra biskoppen, at lade præster ved evangelisk-lutherske frimenigheder afholde gudstjenester med nadver og dåb i vedkommende sognekirke eller distriktskirke. Samme ret tilkom også mindst ti af en sogne- eller distriktsmenigheds medlemmer. Tilladelsen var dog i det sidst nævnte tilfælde alene gældende for den enkelte gudstjeneste.

De evangelisk-lutherske frimenigheders adgang til fast brug af folkekirkens kirker blev givet med lov nr. 544 af 28. september 1918, og indtil 1970 var de evangelisk-lutherske frimenigheder de eneste menigheder uden for folkekirken, der kunne få overladt folkekirkens kirker til brug.

Spørgsmålet om mulighederne for, at trossamfund uden for folkekirken kan bruge folkekirkens kirker til gudstjenester og kirkelige handlinger, blev behandlet af et udvalg, som afgav betænkning herom i 1940¹⁴.

Halvdelen af udvalgets medlemmer ønskede ikke at give andre trossamfund uden for folkekirken end de evangelisk-lutherske frimenigheder mulighed for at bruge folkekirkens kirker til gudstjenester og kirkelige handlinger. Der blev derfor ikke fremsat lovforslag i Folketinget herom.

Som følge af ændringerne i Danmarks kommunale inddeling med lov nr. 260 af 4. juni 1970 blev der af Folketinget nedsat et udvalg, som skulle behandle et lovforslag om ændring af den kirkelige lovgivning. Der blev herefter indsat en ny bestemmelse¹⁵ i brugsloven, hvorefter et menighedsråd med biskoppens tilladelse kan overlade kirken til medlemmer af kristne trossamfund uden for folkekirken til afholdelse af gudstjeneste og, hvis begravelseskapel ikke findes, til foretagelse af begravelse.

De gældende regler om brug af folkekirkens kirker er fastsat i lovbekendtgørelse nr. 582 27. maj 2010 om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m.

5.2. Evangelisk-lutherske frimenigheder¹⁶

De evangelisk-lutherske frimenigheder er karakteriseret ved, at de står *uden for* folkekirken, hvilket derfor adskiller menighederne fra de almindelige sognemenigheder og valgmenighederne.

Der består imidlertid ikke et egentligt modsætningsforhold mellem frimenighederne og folkekirken, såfremt bekendelsesgrundlaget og læren er det samme. Derfor har frimenighederne også en særstilling i forhold til folkekirken. Denne særstilling kommer navnlig til udtryk i lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m., som hjemler frimenighederne og deres præster en række rettigheder, der ikke tilkommer andre menigheder eller trossamfund uden for folkekirken.

¹⁴ Jf. det i henhold til lov af 7. marts 1928 nedsatte udvalg (Betænkning 1940 s. 105-114).

¹⁵ § 25.

¹⁶ Dele af afsnittet kan henføres til Preben Espersens Kirkeret, Almindelig del, 2. udgave, kapitel 14 om evangelisk-lutherske frimenigheder.

Særstillingen antages at have sin begrundelse i, at folkekirken og frimenighederne gensidigt ønsker at bevare forbindelsen med hinanden, så langt som det er muligt.

De evangelisk-lutherske frimenigheder¹⁷ fungerer som selvstyrende menigheder med fuld frihed til at styre egne anliggender, og menighedernes ønske om at stå uden for folkekirken skyldes hovedsageligt et ønske om at kunne organisere sig under friere former, herunder opnå større selvbestemmelse, liturgisk frihed og fortolkningsmæssig frihed i forhold til det evangelisk-lutherske bekendelsesgrundlag.

Forskellen mellem folkekirken og frimenighederne er derfor ikke af teologisk karakter som sådan, men primært af organisatorisk karakter. Forskellen medfører imidlertid, at frimenighedsmedlemmerne ikke er medlemmer af folkekirken og ikke betaler kirkeskat til folkekirken, at frimenigheden selv betaler lønninger, erhvervelse af bygninger m.v., samt at frimenigheden er uafhængig af folkekirkens myndigheder i øvrigt.

5.3. Gældende regler om frimenighedsmedlemmers og frimenigheders brug af folkekirkens kirker

Der er i lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m. fastsat en række bestemmelser, som giver frimenighederne nogle særrettigheder.

5.3.1. Brug af folkekirkens kirker i enkeltstående tilfælde til gudstjeneste (§ 6)

Det følger af § 6, stk. 3, i bestyrelses- og brugsloven, at præster i folkekirken kan overlade den kirke, de er ansat ved, til en præst for en evangelisk-luthersk frimenighed til gudstjenester. Bestemmelsen hjemler ikke mulighed for, at kirken kan overlades til foretagelse af kirkelige handlinger.

Bestemmelsen i lovens § 6, stk. 1, som § 6, stk. 3, henviser til, omfatter alene brug af kirken til enkeltstående gudstjenester, og tilladelse forudsættes givet til en bestemt præst.

En frimenighedspræst har ikke noget retskrav på at få kirken overladt til brug i medfør af lovens § 6, stk. 3.

5.3.2. Ret til at få sognekirken stillet til rådighed til gudstjeneste (§ 8)

I medfør af § 8, stk. 2, i bestyrelses- og brugsloven har ti medlemmer af sogne- menigheden (med valgret) ret til at få kirken stillet til rådighed til afholdelse af gudstjeneste ved en præst i en evangelisk-luthersk frimenighed.

¹⁷ Det bemærkes, at den første frimenighed af denne art blev dannet i 1883 på Mors-Det skete efter, at staten havde frataget den daværende valgmenighed sin anerkendelse, fordi valgmenighedens præst havde tilsidesat/vægret sig ved at efterkomme visse af de for folkekirken gældende bestemmelser, jf. August Roesens Dansk Kirkeret, side 355-356.

En anmodning om brug af kirken i medfør af § 8 skal fremsættes skriftligt over for menighedsrådet, og dette skal ske tidligst 6 uger og senest 3 dage forinden. Menighedsrådet er ikke afskåret fra at imødekomme anmodninger, der fremsættes tidligere end 6 uger forinden.

Anmodning om brug af kirken skal fremsættes forud for hver gudstjeneste, der ønskes afholdt. En anmodning om brug af kirken skal foruden navnene på dem, der ønsker at bruge kirken, indeholde tidspunktet for gudstjenestens afholdelse og navnet på den medvirkende præst. Herudover skal der gives oplysninger om, hvorvidt der ønskes medvirken af kirkebetjeningen.

Såfremt lovens betingelser er opfyldt, og kirken ikke allerede er bestemt til anden brug, skal en rettidigt fremsat anmodning imødekommes. Hvis der meddeles afslag skal dette begrundes¹⁸.

Det bemærkes, at medlemmer af frimenigheder ikke er medlemmer af sogne- menigheden. Medlemmer af frimenigheder kan derfor ikke med hjemmel i denne bestemmelse tilkalde en frimenighedspræst til afholdelse af gudstjeneste i sognekirken.

5.3.3. Ret til at få sognekirken stillet til rådighed til kirkelige handlinger (§9)

Det er fastsat i § 9 i bestyrelses- og brugsloven, at et medlem af sognemenigheden har ret til at få sognekirken stillet til rådighed til ægtevielser eller begravelser ved en præst for en evangelisk-luthersk frimenighed.

Det er alene et medlem af *sognemenigheden*, som har denne ret, og der eksisterer ikke en tilsvarende ret for det enkelte medlem af frimenigheden, som (jo) er udtrådt/udmeldt af folkekirken¹⁹.

Den ægtevielse, som præsten for en evangelisk-luthersk frimenighed foretager i kirken medfør af § 9, sker på præstens eget ansvar, idet det forudsættes, at præsten har opnået den fornødne bemyndigelse fra Ankestyrelsen, Familie- retsafdelingen, til at foretage vielsen.

Der henvises i øvrigt til det under § 8 nævnte om frister for fremsættelse af anmodningen om kirkens brug.

5.3.4. Begravelse af frimenighedsmedlemmer fra folkekirkens kirker (§ 13)

Efter bestemmelsen i § 13 i bestyrelses- og brugsloven kan menighedsrådet med biskoppens tilladelse overlade kirken til medlemmer af kristne trossamfund uden for folkekirken til afholdelse af gudstjeneste og - såfremt begravelseskapel ikke findes - til foretagelse af begravelse.

Bestemmelsen i lovens § 13 omfatter også medlemmer af evangelisk-lutherske frimenigheder.

¹⁸ Bekendtgørelse om brug af folkekirkens kirker m.v. §§ 1 og 4.

¹⁹ Det bemærkes i denne sammenhæng, at der er en ret for valgmenighedsmedlemmer til at få kirken stillet til rådighed til kirkelige handlinger ved valgmenighedens præst. Dette følger af § 11 i bestyrelses- og brugsloven.

Bortset fra de tilfælde, hvor en af folkekirkens kirker er overladt en frimenighed til fast brug, jf. nedenfor om bestyrelses- og brugslovens § 14, vil der således kun være adgang for frimenighedspræster til at forrette begravelse af frimenighedens medlemmer fra folkekirkens kirker, hvis menighedsrådet med biskoppens samtykke giver tilladelse hertil, jf. § 13 i lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m.

Side 26
Dokument nr. 98526/12

Bestemmelsen i § 13 i bestyrelses- og brugsloven supplerer derfor § 14 i samme lov.

5.3.5. Fast brug af folkekirkens kirker til gudstjeneste og kirkelige handlinger (§ 14)

I § 14 i bestyrelses- og brugsloven er det fastsat, at biskoppen kan tillade, at en evangelisk-luthersk frimenighed får adgang til fast brug af en kirke til gudstjenester og kirkelige handlinger.

Forudsætningen herfor er, at mindst ti medlemmer af frimenigheden, som bor i sognet, anmoder om at bruge kirken, at menighedens lære og ritus eller dens forhold i øvrigt ikke er til hinder for, at kirken stilles til rådighed, og at menighedens brug af kirken ikke vil hindre de folkekirkelige menigheders brug af kirken.

Der eksisterer ikke et egentligt retskrav i henhold til bestemmelsen i § 14, eftersom der er tale om situationer, hvor der skal foretages en afvejning af hensynet til sognemenigheden på den ene side og frimenigheden på den anden side.

Der er i § 19 i bestyrelses- og brugsloven fastsat bestemmelser om betaling i medfør af § 14.

5.3.6. Kirkelige handlinger²⁰

Frimenighedspræster har ikke en officiel bemyndigelse eller autorisation i og med de står uden for folkekirken. De kan derfor ikke alene i kraft af ansættelsen som frimenighedspræst foretage kirkelige handlinger med borgerlig virkning. En frimenighedspræst kan dog af Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, få bemyndigelse til at foretage vielser i henhold til ægteskabsloven og dermed vielser med borgerlig gyldighed.

En frimenighedspræst kan foretage kirkelig velsignelse af et borgerligt indgået ægteskab, da der ikke knytter sig nogen borgerlig virkning hertil.

5.4. Kristne menigheders brug af folkekirkens kirker

Biskoppen kan i medfør af § 13 bestyrelses- og brugsloven tillade, at menighedsrådet stiller kirken til rådighed for medlemmer af kristne trossamfund uden for folkekirken til gudstjenester og tillige til begravelse, hvis begravelses-

²⁰ Jf. Preben Espersens Kirkeret, Almindelige del, 2. udgave, side 187-188.

kapel ikke findes. Bestemmelsen giver ikke mulighed for foretagelse af andre kirkelige handlinger, f.eks. vielse.

En migrantmenighed kan f.eks. herefter få mulighed for at holde gudstjeneste i en af folkekirkens kirker, under forudsætning af, at menighedsrådet er villig til at stille kirken til rådighed, at biskoppen giver tilladelse, samt at migrantmenigheden er parat til at betale for brugen af kirken, hvilket følger af bestemmelsen i § 19, stk. 3, i bestyrelses- og brugsloven.

Bestemmelsen i § 13 skelner ikke mellem evangelisk-lutherske og ikke-evangelisk-lutherske menigheder. Den sondrer heller ikke mellem migrantmenigheder og danske menigheder.

5.5. Arbejdsgruppens overvejelser og forslag om frimenighedsmedlemmer og frimenigheders brug af folkekirkens kirker

5.5.1. Frimenigheders adgang til fast brug af folkekirkens kirker

Arbejdsgruppen har overvejet, om reglerne i bestyrelses- og brugsloven bør ændres sådan, at frimenighedsmedlemmer og frimenigheder får en lempeligere adgang til at få en sognekirke overladt til fast brug.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at brugen af folkekirkens kirker sjældent giver anledning til problemer, men at reglerne på enkelte områder alligevel opleves som en unødigt hindring. Det gælder særligt i forhold til kravet i lovens § 14, stk. 1, nr. 1, om, at anmodningen om fast brug skal fremsættes af mindst 10 af frimenighedens medlemmer med bopæl i sognet. Dette krav er ofte vanskeligt at opfylde, da frimenighedsmedlemmerne i mange tilfælde kommer fra et større geografisk område end afgrænset til selve sognet.

Arbejdsgruppen anbefaler derfor, at den geografiske afgrænsning i forhold til den faste brug i medfør af § 14 ændres fra 10 frimenighedsmedlemmer bosat i sognet til 10 frimenighedsmedlemmer med bopæl i provstiet.

I forhold til den faste brug af kirken efter § 14 har arbejdsgruppen overvejet, om biskoppen "skal" stille kirken til rådighed, eller om bestemmelsen bør opretholdes, sådan at biskoppen "kan" stille en kirke til rådighed.

Arbejdsgruppens medlemmer finder, at det bør fastholdes, at biskoppen i hver enkelt situation efter forhandling med menighedsrådet skal vurdere og skønne, at frimenighedens brug af kirken ikke herved vil hindre de folkekirkelige menigheders brug af kirken. Der er således tale om en afvejning mellem på den ene side hensynet til sognemenigheden og på den anden side hensynet til frimenigheden.

Såfremt betingelserne i § 14 er opfyldt, bør biskoppen som hovedregel give tilladelse til frimenighedens brug af kirken, medmindre ganske særlige forhold gør sig gældende. Disse særlige forhold skal anføres som begrundelse, hvis biskoppen meddeler afslag.

5.5.2. Frimenighedsmedlemmers adgang til brug af kirken til vielser

Arbejdsgruppen har endvidere overvejet, om frimenighedsmedlemmer bør have en bedre adgang til at medbringe egen præst i forbindelse med vielser.

Bestemmelsen i § 13 bestyrelses- og brugsloven hjemler ikke i dag mulighed for, at menighedsrådet med biskoppens tilladelse kan stille kirken til rådighed for medlemmer af kristne trossamfund uden for folkekirken til ægtevielse.

Det er arbejdsgruppens anbefaling, at bestemmelsen ændres, sådan at kirken kan stilles til rådighed for et medlem af en evangelisk-luthersk frimenighed med henblik på ægtevielse ved en præst i en evangelisk-luthersk frimenighed.

Endvidere foreslår arbejdsgruppen, at bestemmelsen udvides yderligere, sådan at kirken kan stilles til rådighed for et medlem af en evangelisk-luthersk frimenighed til kirkelig velsignelse af et borgerligt indgået ægteskab.

Arbejdsgruppens forslag forudsætter, at der foretages ændringer i lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker.

5.6. Arbejdsgruppens overvejelser og anbefalinger vedr. andre kristne trossamfunds brug af kirken

5.6.1. Medlemmets adgang til brug af kirken til vielse

Arbejdsgruppen foreslår, at bestyrelses- og brugslovens § 13 udvides, sådan at medlemmer af kristne trossamfund uden for folkekirken får mulighed for at låne kirken til vielse. Det forudsættes herved, at de pågældende præster har modtaget en vielsesbemyndigelse i medfør af ægteskabsloven.

Arbejdsgruppen anerkender, at der i flere tilfælde kan være behov for denne udvidelse. Dette gælder fx, når et par, hvor den ene er medlem af folkekirken og den anden medlem af et andet kristent trossamfund, ønsker at blive viet af en præst i dette trossamfund og gerne vil have, at handlingen finder sted i kirkebygningen.

5.6.2. Den kristne menigheds faste brug af folkekirkens kirker

Arbejdsgruppen finder herudover, at der er behov for en udvidelse af bestyrelses- og brugsloven, sådan at kristne menigheder, herunder migrantmenigheder kan få adgang til at bruge en kirke fast til gudstjenester og kirkelige handlinger.

Arbejdsgruppen finder, at den faste brug bør ske på samme vilkår som de evangelisk-lutherske menigheds adgang til fast brug af kirken.

Dette betyder, at mindst 10 medlemmer af det kristne trossamfund, som bor i provstiet, skal anmode om at måtte bruge kirken, at menighedens lære og ritus eller dens forhold i øvrigt ikke er til hinder for, at kirken stilles til rådighed, og at menighedens brug af kirken ikke vil hindre de folkekirkelige menigheds brug af kirken.

Menighedens faste brug af kirken forudsætter biskoppens godkendelse.

Der vil ikke blive tale om et retskrav, idet der skal foretages en afvejning af hensynet til sognemenigheden på den ene side og den kristne menighed på den anden side.

Arbejdsgruppens forslag forudsætter, at § 14 i bestyrelses- og brugsloven ændres.

6. "Andenpræste-ordningen"

6.1. Den tidligere "Andenpræste-ordning"

Menighedsrådsloven af 1922 gav med § 39, stk. 1, mulighed for ansættelse af "andenpræster".

Bestemmelsen havde følgende ordlyd:

"Naar mindst 20 Familiefædre, Enker eller andre Personer med egen Husstand af de kirkelige stemmeberettigede i et Pastorat fremsætter Begæring om, at en Mand ansættes som Andenpræst i Pastoratet, og godtgør, at den paagældende opfylder Betingelserne for at blive Præst i Folkekirken og er villig til at modtage saadan Ansættelse samt har erklæret sig enig i den Løn, der af den nævnte Kreds ydes ham, og tillige godtgør, at denne Løn er sikret ham for mindst 5 Aar, kan Ministeriet indstille den paagældende til at anerkendes som Andenpræst i vedkommende Pastorat. Saadan Ansættelse af en Andenpræst i vedkommende Pastorat bør som Regel ikke finde Sted i det første Aar efter en ny Præsteansættelse i Pastoratet. Andenpræsten er med Hensyn til det kirkelige Arbejde i Pastoratet og i sit Forhold til Sognepræsten ligestillet med residerende Kapellan. Ministeriet fastsætter Regulativet for Arbejdsforholdet mellem ham og Sognepræsten paa Grundlag af et af Biskoppen efter Samraad med de paagældende Præster og Menighedsraadet udarbejdet Forslag."

Bestemmelsen om "ansættelse af andenpræst" blev ophævet i forbindelse med vedtagelse af ansættelsesloven i 1990.

I et svar til Folketingets Kirkeudvalg den 30. april 1990 (med henvisning til L 138 - bilag 21) meddeler den daværende kirkeminister, at man fandt reglen for atypisk og utidssvarende, og at den derfor ikke skulle videreføres i ansættelsesloven.

Det fremgår videre af svaret til Kirkeudvalget, at der i tilknytning til bestemmelsen om "andenpræste-ordningen" rejste sig en række problemer, herunder, at:

- 1) Ordningen ikke harmonerer med valgmenighedslovgivningen. Det bemærkes, at der opnås samme resultat som ved dannelse af valgmenigheder, idet der dannes en særlig menighed (kreds) inden for folkekirken med en af denne kreds valgt person som præst, uden at der fastsættes nærmere betingelser herfor.
- 2) Da lønnen til andenpræsten skal afholdes af en kreds af menigheden, opstår der et principielt uheldigt afhængighedsforhold til denne kreds. Det bemærkes, at det er betænkeligt, at andenpræsten ansættes i pastoratet og skal betjene alle pastoratets beboere, men aflønnes af en snæver kreds af menigheden. Der henvises i denne sammenhæng til, at præster i deres embedsførelse og forkyndelse er uafhængige af menighedsrådet.
- 3) Regulativ for arbejdsforholdet mellem sognepræsten og andenpræsten fastsættes af ministeriet på grundlag af et af biskoppen efter samråd med sognepræsten og menighedsrådet udarbejdet forslag.

Det bemærkes videre i svaret, at man i denne forbindelse kan rejse spørgsmål ved, om tilsynet med andenpræstens embedsførelse er placeret hos biskoppen.

Endvidere bemærkes det i svaret, at der kan opstå problemer i tilfælde af samarbejdsvanskeligheder eller tjenesteforseelser, idet tjenestemandslovens regelsæt, herunder disciplinærfølgningsreglerne, som sikrer tjenstemandsansatte præster en beskyttelse, ikke finder anvendelse på andenpræstens ansættelsesforhold.

Siden afskaffelsen af "andenpræste-ordningen" er der indført mulighed for at lokalfinansiere en præstestilling over den kirkelige ligning, og der er endvidere en række bestemmelser i det kirkelige regelsæt, som tager sigte på at give "mindretal i folkekirken bedre muligheder", herunder kåringsbestemmelsen m.v.

6.2. Arbejdsgruppens overvejelser og forslag

Arbejdsgruppen har drøftet muligheden for at genindføre "andenpræste-ordningen".

Det er anført i arbejdsgruppen, at forslaget vil kunne styrke sammenhængskraften i folkekirken samt give mindretal i folkekirken, uanset deres kirkelige tilhørsforhold, bedre muligheder for at ansætte egen præst til at indgå i det lokale kirkelige arbejde.

Det er fremhævet i arbejdsgruppen, at alle præster er sognepræster, og enhver præst skal være forpligtet i forhold til sognet som helhed. I de tilfælde, hvor en gruppe kan aflønne en præst, vil denne forpligtelse kunne komme under pres, idet det kan være nærliggende at føle sig i klemme i forhold til dem, som lønner en.

Endvidere peger arbejdsgruppen på, at muligheden for lokalt finansierede præstestillinger betyder, at der lokalt allerede er mulighed for at have præstestillinger til særlige teologiske grupper i menigheden. Oprettelse af en lokalt finansieret præstestilling forudsætter, at Ministeriet for Ligestilling og Kirke godkender præstestillingen og er ansættelsesmyndighed. Stillingen besættes efter de almindelige regler, men finansieringen sker som nævnt lokalt.

Arbejdsgruppens finder derfor, at muligheden for lokalt finansierede præstestillinger i høj grad tilgodeser de samme hensyn som "andenpræste-ordningen". Arbejdsgruppen kan derfor ikke anbefale, at "andenpræste-ordningen" genindføres.

Arbejdsgruppen finder imidlertid, at ideen om ekstern finansiering, hvor fx en sognepræst lønnes med delvis ligningsmidler og delvis bidrag fra anden side, er interessant. Arbejdsgruppen anbefaler derfor, at fleksible løsninger i forhold til finansiering med delvis lokale og delvis private midler tages op ved lejlighed og undersøges.

7. Forslag til lovændringer

Side 32
Dokument nr. 98526/12

Nedenfor er gengivet udkast til ændringer i forskellige love, som er en forudsætning for gennemførelse af arbejdsgruppens forslag.

Forslag

til

Lov om ændring af lov om lov om menighedsråd, lov om valg til menighedsråd, lov om valgmenigheder og lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m.

(Valgret og valgbarhed i pastorater med flere sogne samt udvidet adgang til brug af folkekirkens kirker m.v.)

§ 1

I lov om menighedsråd, jf. lovbekendtgørelse nr. 146 af 24. februar 2012, foretages følgende ændring:

1. § 15, stk. 3, affattes således:

”Stk. 3. En sognebåndsløser, der er medlem af menighedsrådet i det sogn, til hvis præst der er løst sognebånd, og som mister sin valgbarhed, fordi den præst, til hvem der er løst sognebånd, fratræder sin stilling eller opsiger sognebåndsløsningen, eller hvor sognebåndsløseren mister sin valgbarhed på grund af en pastoratsændring, kan bevare sit medlemskab af menighedsrådet til udløbet af valgperioden, hvis vedkommende over for rådet afgiver en bindende erklæring herom.”

§ 2

I lov om valg til menighedsråd, jf. lovbekendtgørelse nr. 145 af 24. februar 2012, foretages følgende ændring:

1. I § 5 indsættes som *stk. 6*:

”Stk. 6. Et medlem af folkekirken, der er bosat i et pastorat med flere sogne, kan vælge, i hvilken menighedsrådsreds i pastoratet han eller hun vil udøve valgret til menighedsrådet. Medlemmet er kun valgbar i den menighedsrådsreds, hvor valgretten udøves.”

§ 3

Side 33
Dokument nr. 98526/12

I lov nr. 204 af 24. maj 1972 om valgmenigheder foretages følgende ændringer:

1. § 2, stk. 2, affattes således:

”Stk. 2. Ansøgningen skal vedlægges erklæring fra en person, der opfylder betingelserne for ansættelse som præst i folkekirken, om, at han er villig til at modtage stadfæstelse som præst for valgmenigheden. Ansættelse som præst for valgmenigheden kan kombineres med ansættelse som præst i folkekirken under forudsætning af, at valgmenigheden er hjemhørende i et andet provsti end sognemenigheden.”

2. I § 14, stk. 2, slettes ”, og at han, såfremt han allerede er ansat som præst i folkekirken, fratræder denne stilling”.

3. I § 14 indsættes som stk. 3:

”Stk.3. Kombinationsansættelse, jf. § 2, stk. 2, sker efter biskoppens bestemmelse herom.

§ 4

I lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m., jf. lovbekendtgørelse nr. 582 af 27. maj 2012, foretages følgende ændringer:

1. I § 13 indsættes som stk. 2:

”Stk. 2. Med biskoppens tilladelse kan menighedsrådet stille kirken til rådighed for medlemmer af kristne menigheder til ægtevielse samt kirkelig velsignelse af borgerligt indgåede ægteskaber ved en præst fra det pågældende trossamfund.

2. I § 14, stk. 1, nr. 1, ændres ”sognet” til: ”provstiet”.

3. I § 14 indsættes som stk. 4:

”Stk. 4. Biskoppen kan stille en kirke til rådighed for en anden kristen menighed end de i stk. 1 nævnte og dens præst til gudstjenester og kirkelige handlinger på samme vilkår som nævnt i stk. 1 og 2.”